

**Міністерство освіти і науки України національний
Київський національний університет будівництва і архітектури**

**ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ
для здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності В9 Історія та археологія**

Схвалено на засіданні
кафедри політичних наук та історії КНУБА,
протокол № 8 від 26 червня 2025 р.
завідувач кафедри _____ Василь ДЕРЕВІНСЬКИЙ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Фаховий вступний іспит складають особи, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень магістра або спеціаліста. Іспит проводиться в обсязі освітньо-наукової програми для магістра зі спеціальності В9 Історія та археологія.

Фаховий вступний іспит передбачає виявити рівень компетентностей, якими володіє абітурієнт з обраної спеціальності, що є достатніми для засвоєння освітньо-наукової програми доктора філософії зі спеціальності В9 Історія та археологія.

Формою вступних випробувань є усний екзамен.

Тривалість вступного випробування становить 2 академічні години.

Екзаменаційні білети складаються з трьох теоретичних питань.

Оцінювання вступних екзаменів здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно в національну шкалу («відмінно» – 90–100 балів; «добре» – 75–89; «задовільно» – 60–74; «незадовільно» – 1–59).

ПИТАННЯ ДЛЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

1. Стародавня історія України.

Історіографія питання. Поява людини і первісних форм співжиття до бронзового віку. Розклад первіснообщинного та зародження ранньокласового суспільства в епоху бронзового та на ранніх етапах залізного віків. Кіммерійські, таврські, скіфські, сарматські та інші племена. Грецька колонізація Північного Причорномор'я – міста-держави, суспільний устрій, заняття, побут, вірування, культура, місце в історії України.

2. Праслов'янське і слов'янське населення та початок формування українського етносу (до 80–х років IX ст.).

Історіографія питання. Праслов'яни та слов'яни. Проблема походження українського народу у вітчизняній та зарубіжній історіографії. Відносини місцевого населення з готами, гунами, аварами та Римською імперією. Формування та розвиток праукраїнського державного об'єднання Руська земля (Київська Русь) до 80-х років IX ст.

Зародження та поширення етноніму «Русь» на центрально-придніпровське населення. Праукраїнські літописні племена полян, древлян, сіверян, уличів, волинян, хорватів тощо. Поширення християнства серед праукраїнського населення. Відносини Руської землі (Київської Русі) з навколишнім світом.

3. Русь-Україна в період політичної єдності Київської Русі (80-ті рр. IX ст. – перша третина XII ст.).

Історіографія питання. Особливості формування та політичної історії Київської держави. Етнічний склад населення Русі-України, поширення етноніму «Русь» на всю Київську землю, мовний розвиток. Поява та поширення назви «Україна», становлення українського етносу. Заняття та побут русів-українців. Введення християнства. Культура.

4. Україна в період політичної роздробленості Київської Русі й монгольської навали (друга третина XII – 40-і рр. XIII ст.).

Історіографія питання. Безуспішні спроби князів відновити політичну єдність держави. Боротьба князівств за політичне лідерство. Перетворення Галицько-Волинського князівства в політико-державний центр України, боротьба з монгольською навалою. Відродження Д. Галицьким держави на західноукраїнських землях та її історія до XIV ст.

5. Галицько-Волинське князівство (Руське королівство).

Історіографія питання. Перетворення Галицько-Волинського князівства в політико-державний центр України, боротьба з монгольською навалою. Відродження Д. Галицьким держави на західноукраїнських землях та її історія до XIV ст. Наступники короля Данила. Зовнішня і внутрішня політика Руського королівства. Роль і значення Руського королівства.

6. Українські землі в другій половині XIV ст. – перша половина XVII ст.

Історіографія питання. Визволення земель від золотоординського володіння в 1361–1362 рр. та його вплив на визвольні настрої інших слов'янських народів. Відновлення удільного устрою старокиївського типу. Намагання знаті перетворити удільні князівства в незалежну державу, їх невдача та вплив на відносини з татарами у 70–90-х роках XIV ст. Визвольний рух, боротьба з хрестоносцями, вихід до Чорного моря, державне зближення Литви і Польщі в першій третині XV ст. «Велике князіння Руське» 1430–1435 рр., відновлення та остаточна ліквідація традиційного удільного устрою українських земель. Введення воєводського адміністративного устрою. Господарство та населення. Церковне життя. Останні спроби аристократії добитись створення власної держави на українських землях наприкінці XV – на початку XVI ст. (М. Глинський). Підготовка, проведення та значення Люблінської унії 1569 р. в історії України. Українсько-кримські відносини. Населення. Зміни в його соціальній структурі.

Економічний розвиток. Територія. Кристалізація нової національної свідомості. Зміни в національній мові. Реформаційний рух та конфесійна боротьба. Національно-культурне піднесення. Братства.

7. Поява та роль українського козацтва до XVII ст.

Історіографія питання. Причини та особливості виникнення козацтва. Заснування Запорозької Січі. Створення реєстрового козацького війська. Державотворчі тенденції в діяльності козацтва. Боротьба козацтва проти татарсько-турецької агресії. Козацько-селянські повстання другої половини XVI ст.

8. Козацтво – провідна суспільно-політична сила України першої половини XVII ст.

Історіографія питання. Наступальні дії козацтва проти Кримського ханства і Туреччини. Роль у Хотинській війні. Козацько-селянські виступи проти Речі Посполитої в першій чверті XVII ст. Козацько-селянське повстання 1630 р. під проводом Тараса Федоровича (Трясила). Козацьке повстання 1635 р. під проводом Івана Сулими. Козацько-селянське повстання 1637 р. під проводом Павлюка. Козацько-селянське повстання 1638 р. під проводом Якова Остряниці та Карпа Скидана. Ординація Війська Запорізького. Участь козаків у війнах Речі Посполитої з Росією та у Тридцятилітній війні.

9. Початок української національної революції (1648 р.) і відновлення держави.

Історіографія питання. Причини, підготовка та початок збройного повстання козацтва (Б. Хмельницький). Перемоги під Жовтими Водами і Корсунем та поширення повстанського руху на всі українські землі. Военний триумф під Пилявцями і визволення західноукраїнських земель. Формування державницької ідеї в ході воєнних дій та відродження Української держави.

10. Продовження війни за незалежність Української держави (1649–1657 рр.).

Історіографія питання. Дипломатичні переговори взимку 1649 р. та їх наслідки. Перемога під Зборовом і реакція українського суспільства на умови Зборівської угоди 1649 р. Дипломатичні й воєнні успіхи в 1650 р. Поразка під Берестечком та її наслідки. Воєнні дії в 1652–1653 рр. Вичерпування військових можливостей воюючих сторін. Зовнішня дипломатія Б. Хмельницького. Причини, умови та наслідки підписання «Березневих статей» з Московським царством. Відновлення воєнних дій. Боротьба уряду за возз'єднання українських земель у межах єдиної держави. Поступовий відхід Росії від зобов'язань 1654 р. і підписання з Польщею Віленського перемир'я. Загострення українсько-російських відносин наприкінці 1655 – у першій половині 1657 рр. Смерть Б. Хмельницького та його роль в історії України.

11. Соціально-економічні перетворення в Україні на початку революції (1648–1657 рр.).

Історіографія питання. Зміни в становищі шляхти. Перетворення козацтва в привілейований стан суспільства. Ідеал козацтва. Місце козацької старшини в соціальній структурі населення. Посилення ролі православного духовенства. Соціальні завоювання селянства. Розширення прав і привілеїв міщанства та купецтва.

12. Громадянська війна (1658–1663 рр.) та її політичні наслідки.

Історіографія питання. Визрівання причин громадянської війни. Полтавська трагедія. Укладення Гадяцького договору. Українсько-російська війна. Конотопська перемога. Прихід до влади Юрія Хмельницького. Чуднівська кампанія. й укладення угоди з Польщею. Розгортання громадянської війни. Чорна рада 1663 р. та її наслідки.

13. Боротьба за возз'єднання України (1663–1676 рр.).

Історіографія питання. Політика Павла Тетері. Останній похід польського війська на Лівобережжя. Антипольське повстання на Правобережній Україні 1664–1665 рр. Прихід до влади Петра Дорошенка. Боротьба за зміцнення Правобережного гетьманства. Підгаєцька кампанія Петра Дорошенка та її провал. Еволюція політики Івана Брюховецького. Антиросійське повстання 1668 р. й возз'єднання козацької України. Загострення політичної боротьби. Внутрішня та зовнішня політика Петра Дорошенка. Напад Польщі. Вступ у війну Туреччини й укладення Бучацького договору. Загибель Правобережного гетьманства.

14. Державний устрій і соціально-економічний розвиток України у другій половині XVII ст.

Історіографія питання. Державний устрій і обмеження російським урядом прав Гетьманщини. Демографічна ситуація. Поширення нових форм виробництва та еволюція договірних відносин у сільському господарстві та промисловості, еволюція соціальної й національної структури населення. Початок повторного закріпачення селянства. Підкорення Київської єпархії Московським патріархатом.

15. Гетьманщини в першій чверті XVIII ст.

Історіографія питання. Використання Росією потенціалу України у завоюванні прибалтійських земель у 1700–1703 рр. Боротьба козацтва у 1700–1704 рр. під проводом Семена Палія за незалежність Правобережної України. Воєнні дії України і Росії проти Польщі та Швеції в 1704 – першій половині 1708 рр. Перехід гетьмана Івана Мазепи на бік шведського короля Карла XII. Воєнні дії в Гетьманщині у листопаді 1708 – червні 1709 рр. Битва під Полтавою. Успіхи і невдачі першого українського уряду Пилипа Орлика в еміграції (Конституція П. Орлика). Обмеження Росією автономних прав України після переходу Мазепи на бік Карла XII. Перша ліквідація гетьманства (Павло Полуботок). Олешківська Січ.

16. Гетьманщини у 1727–1764 рр.

Історіографія питання. Відновлення гетьманства та реформування гетьманом Данилом Апостолом внутрішнього життя Гетьманщини. Друга ліквідація гетьманства та політика Правління гетьманського уряду. Повернення запорожців на Середнє Подніпров'я і заснування Нової Січі. Наслідки для України російсько-турецької війни 1734–1738 рр. Останнє відновлення гетьманства і остаточна його ліквідація (Кирило Розумовський)

17. Зведення України до стану окраїни Російської імперії (1764–1799).

Історіографія питання. Скасування полково-сотенного устрою Слобідської України. Причини, підготовка та ліквідація Запорозької Січі та її наслідки для України. Знищення залишків національної державності на Лівобережній Україні та діяльність другої Малоросійської колегії. Суспільний рух під час виборів до Комісії для створення нового Уложення. Приєднання Росією Криму і Північного Причорномор'я та його наслідки для

історичної долі татар. Включення до складу Російської держави Правобережної України і Західної Волині. Введення нових порядків на завойованих територіях.

18. Соціально-економічний розвиток України у XVIII ст.

Історіографія питання. Зрушення у сільському господарстві. Поширення мануфактурного виробництва. Нормування ринку робочої сили. Економічні зв'язки. Насильницьке зведення соціальної структури населення до загальноросійської. Національні зміни в соціальній структурі населення. Формування національної буржуазії. Боротьба населення за поліпшення умов життя. Культура.

19. Криза середньовічних і розвиток нових соціально-економічних відносин у першій половині XIX ст.

Історіографія питання. Зменшення чисельності поміщицьких і зростання кількості державних селян. Кризовий характер сільського господарства. Переростання середньовічної промисловості на індустріальну. Торгівля. Загострення соціальних суперечностей. Подальше формування буржуазії та робітництва. Формування національної інтелігенції.

20. Національно-духовне відродження в першій половині XIX ст.

Історіографія питання. Передумови, причини і сутність національного відродження. Україна у французько-російській війні 1812 р. Перші мовознавчі дослідження. Нормування наукових центрів українознавства. Особливості розвитку освіти та культури. Національно-духовне піднесення на західноукраїнських землях.

21. Політизація національного руху в першій половині XIX ст.

Історіографія питання. Опозиційність масонських лож. Діяльність декабристів в Україні. Політичний гурток у Харкові й політизоване вільнодумство в Ніжинській гімназії. Спроби об'єднання польського і українського визвольних рухів у 30-х роках. Кирило-Мефодіївське товариство. Політизація західноукраїнського національно-визвольного руху під час революції 1848 р.

22. Скасування кріпацтва та реформи другої половини XIX ст.

Історіографія питання. Україна у Кримській війні 1854–1855 рр. Причини, підготовка та скасування кріпацтва. Проведення реформи 1861 р. Вплив реформи на економіку селянського господарства. Зміни в політико-правовому становищі селянства. Конфлікти між селянами та поміщиками. Реформи 60–70-х років.

23. Індустріалізація економіки у другій половині XIX ст.

Історіографія питання. Розвиток транспорту. Бум у гірничодобувній промисловості. Становлення металургійної та металообробної індустрії. Розвиток машинобудування. Капіталізація харчової та легкої промисловості. Розвиток міст. Особливості торгівлі. Характер експлуатації природних надр і людських ресурсів. Конфлікти між робітниками та роботодавцями.

24. Громадівський і земський рухи другої половини XIX ст.

Історіографія питання. Роль і місце української громади Петербурга в суспільному русі України (журнал «Основа»). Перший етап громадівського руху. Другий етап громадівського руху, його ідейні лідери й особливості. Активізація громадівського студентського руху в 90-х роках. Опозиційна діяльність земств.

25. Політична діяльність таємних організацій, гуртків і груп другої половини XIX ст.

Історіографія питання. Харківсько-Київське таємне товариство 1856–1860 рр. Народницький рух у 1871–1878 рр. Рух радикалів-демократів (народників) 1879–1889 рр. Українські молодіжні організації.

26. Зміни у соціальній та національній структурі населення другої половини XIX ст.

Історіографія питання. Загальна чисельність і соціальний склад населення. Національні меншини. Міграція українського населення в межах Російської держави. Трудова еміграція на Американський континент. Побут українських переселенців у Америці.

27. Західноукраїнські землі в другій половині XIX ст.

Історіографія питання. Еволюція державного устрою Австрійської імперії. Економічне становище. Соціальні конфлікти. Суспільно-політичний рух.

28. Культура України другої половини XIX ст.

Історіографія питання. Створення мережі народних шкіл. Початкова освіта. Середня і вища освіта. Наука. Література. Драматургія і театр. Музика. Образотворче мистецтво. Народна творчість, побут і звичаї.

29. Україна в 1900–1917 рр.

Історіографія питання. Соціально-економічний розвиток до Першої світової війни. Діяльність політичних партій і організацій. Революційні події 1905–1907 рр. Українське питання в планах політичних сил і діяльності

законодавчих органів влади. Причини, характер і початок Першої світової війни. Україна в планах воюючих сторін. Хід воєнних дій та участь у них легіону українських січових стрільців. Вплив війни на господарство і становище народу. Суспільно-політичний рух на західноукраїнських землях. Міграційні процеси українців за межами України. Розвиток культури.

30. Українська революція: доба Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 рр.).

Історіографія питання. Створення Центральної Ради, вироблення нею політичної програми. М. Грушевський. Перші кроки до національно-територіальної автономії у квітні-травні 1917 р. I-й Універсал Центральної Ради. Утворення Генерального секретаріату, результати переговорів з Тимчасовим урядом і проголошення II-го Універсалу. Спроба проголосити повну державну самостійність України, з'їзд народів Росії у Києві, жовтневий переворот у Петрограді та боротьба за владу в Києві. III-й Універсал Центральної Ради й проголошення Української Народної Республіки. Війна Радянської Росії проти УНР. Всеукраїнські з'їзди Рад і проголошення Радянської УНР. Проголошення незалежності України в IV-му Універсалі. Підготовка, підписання і умови Берестейського мирного договору. Становлення радянської влади в Україні. УНР від Берестейського мирного договору до гетьманського перевороту.

31. Українська держава часів Павла Скоропадського (квітень-грудень 1918 р.).

Історіографія питання. Проголошення Павла Скоропадського гетьманом України. Соціально-економічна політика гетьманського уряду. Повстансько-партизанська боротьба. Сухопутні і морські збройні сили. Національно-культурна політика. Зовнішня політика. Загострення ситуації влітку 1918 р. та падіння гетьманського уряду.

32. Відродження УНР. Директорія. ЗУНР.

Історіографія питання. Офіційне відновлення УНР. С. Петлюра, В. Винниченко.

Національно-визвольний рух у Галичині, Буковині та на Закарпатті. Утворення ЗУНР. Її внутрішня політика. Відносини з сусідніми країнами і Директорією. Акт Злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р та його історичне значення.

Внутрішня політика Директорії. Проголошення Тимчасового робітничо-селянського уряду України 28 листопада 1918 р. і друга війна Радянської Росії з УНР. Відсіч наступу армії Денікіна. Махновщина – соціальна база, політична спрямованість, воєнні дії. Поразка армії УНР та її відступ на територію Польщі. Ризький мирний договір 1921 р. Значення УНР у вітчизняній історії.

33. радянська влада в Україні (листопад 1918–1921 рр.).

Історіографія питання. Відновлення радянської влади в 1919 р. та її внутрішня політика. Боротьба селянства проти радянської влади. (Н. Махно, М. Григор'єв, Зелений та ін.). Боротьба з денікінськими військами. Державне, господарське будівництво і більшовицький режим 1920 р. Радянсько-польська війна та діяльність Галревкому.

34. Україна в період нової економічної політики (1921–1928 рр.).

Історіографія питання. Політичне становище та соціально-економічний розвиток на початку 20-х років. Перехід до НЕПу. Промисловість, сільське господарство і торгівля в період НЕПу. Вхідження Української РСР до складу Союзу РСР. Політичне життя. Національно-культурне відродження. Українізація. Голод 1921–1922 рр. Становище церкви.

35. Соціально-економічні, політичні та культурні перетворення в 1921–1938 рр.

Історіографія питання. Господарська і суспільно-політична криза наприкінці 20-х років. індустріалізація на основі планової економіки. Запровадження колгоспного ладу. Суспільно-політична ситуація – встановлення тоталітарного режиму та його вплив на суспільно-політичне життя, згорання українізації, політичні процеси 30-х років. Голодомор 1932–1933 рр. Розстріляне відродження в літературі, театрі, музиці, кіномистецтві. Західноукраїнські землі у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Національно-визвольний рух. Створення та діяльність Організації українських націоналістів.

36. Українська еміграція у 20–30-х роках.

Історіографія питання. Уряд УНР в екзилі. Українські емігрантські наукові центри. Українські громадсько-політичні організації за межами України. Релігійне та культурне життя української еміграції. Українська діаспора наприкінці 30-х років: кількість, розселення, заняття, побут.

37. Україна у Другій світовій війні.

Історіографія питання. Українське питання в міжнародній політиці напередодні та на початку війни. Сталінський режим на західноукраїнських землях.

Напад Німеччини на СРСР. Проголошення Акту відновлення української державності 30 червня 1941 р. та його наслідки. Оборонні бої Південно-Західного та Південного фронтів. Німецький окупаційний режим. Радянське

підпілля та партизанський рух. ОУН в період війни, створення та діяльність УПА. Відновлення радянської влади в Україні. Політичні, економічні і соціальні наслідки війни для України та історичні уроки.

38. Україна у повосенний період (1945–1955 рр.).

Історіографія питання. Україна на міжнародній арені. Врегулювання територіальних проблем. Операція «Вісла». Встановлення тоталітарного режиму в західних областях України. Боротьба ОУН та УПА проти радянської влади. Масові депортації місцевого населення. Становище сільського господарства. Голод 1946–1947 рр. Відбудова промисловості й транспорту. Інтеграція західних областей у економічну систему республіки. Умови життя робітників і колгоспників. Посилення сталінських репресій проти діячів науки і культури. Зовнішньополітична діяльність України.

39. Україна під час десталінізації (1956–1964 рр.).

Історіографія питання. Політичне становище. Засудження культу особи Сталіна. Часткова реабілітація. Соціально-економічний розвиток. Спроби реформ державно-бюрократичного управління народним господарством – радгоспи. Аграрні реформи та їх незавершеність. Соціально-економічне життя. Реформи М. Хрущова та спроби лібералізації духовного життя. Антицерковна кампанія в республіці. Роль і місце «шестидесятників» у суспільно-політичних процесах в Україні.

40. Україна в період кризи радянської системи (1955–1985 рр.).

Історіографія питання. Суспільно-політичне життя. Конституція СРСР (1977 р.) та Конституція УРСР (1978 р.). Невідповідність реалій задекларованим принципам комуністичної моралі. Неосталінізм. Екстенсивний характер економіки. Спроба проведення економічної реформи та її наслідки. Становище культури. Національне питання. Боротьба проти «українського буржуазного націоналізму». Національно-демократичний спротив. Міграційні процеси.

41. Україна на шляху до державного суверенітету і незалежності (1985–1991 рр.).

Історіографія питання. Економічне становище в другій половині 80-х років. Об'єктивна необхідність оновлення радянського суспільства. Особливості процесу «перебудови» в УРСР. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Пробудження політичної активності та національної свідомості українського народу. Виникнення нових громадських організацій. Створення Народного Руху України за перебудову. Його діяльність і трансформація. Формування багатопартійної системи. Діяльність нових політичних партій. Процеси в Комуністичній партії України.

Реформа політичної системи України на початку 90-х років. Діяльність Верховної Ради України нового скликання у 1990–1994 рр. Парламентська більшість (група «239») та Народна Рада. Декларація про державний суверенітет України (16 липня 1990 р.). Акт проголошення незалежності України (24 серпня 1991 р.). Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 р.

42. Новітня Українська держава.

Запровадження основних атрибутів і символів державності України, реорганізація системи влади й управління та творення національної економіки. Конституційний процес. Основні положення Конституції України. Помаранчева революція та Революція Гідності. Соціально-економічне становище. Сучасне політичне життя України. Зовнішня політика України. Російсько-українська війна. Основні тенденції розвитку сучасної української культури. Особливості релігійного життя. Надання автокефалії Українській православної церкві (Православній церкві України). Українська діаспора та її зв'язки з Україною.

Рекомендована література:

1. Бекірова Г. Півстоліття опору. Кримські татари від вигнання до повернення (1941–1991 роки): нарис політичної історії. Київ: Критика, 2017. 480 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: навч. посіб. 8-ге вид., вип., доп. К.: Академвидав, 2021. 640 с.
3. Віднянський С., Мартинов А. Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство: монографія. Київ : Інститут історії України НАН України, 2023. 264 с.
4. Войтович Л. Княжа доба на Русі (837–1492). Т. I: Становлення імперії Русь (837–1054). Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2021. 590 с.
5. Гирич, І. Як Україна ставала українською. Громадсько-політичне життя на підросійській Україні XIX – поч. XX ст. : монографія. – Київ : Кліо, 2025. 192 с.
6. Головка В., Якубова Л. Україна та виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019). Київ : Академперіодика, 2021. 592 с.
7. Горобець, В. Під булавою гетьмана. Права і вольності Гетьманщини в умовах імперського підневолля : монографія. – Київ : Кліо, 2025. 320 с.
8. Гуржій О., Рєєнт О. У лабіринтах української дипломатії. Від князівської доби до початку XX століття. Київ: Арій, 2023. 352 с.
9. Добко, Т.; Дуднік, О. Українська революція (1917–1921) у бібліографічних покажчиках: монографія. — Київ : НБУВ, 2022. — 389 с.
10. Дудка Г. І. Небесна сотня. Харків: Фоліо, 2019. 219 с.
11. Залізник Л. Етногенез українського народу. Київ: Ліра-К, 2024. 370 с.
12. Історія Запорозької Січі. 2-ге вид. / Ред. кол.: В. Смолій (відп. ред.), В. Щербак (наук. ред., упоряд.), В. Горобець, О. Гуржій, Т. Чухліб. Київ: Арій, 2023. 240 с.
13. Історія Організації українських націоналістів і Української повстанської армії : навч.-метод. матеріали / ДДПУ ім. І. Франка. — Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2024. — 56 с.
14. Історія української державності та культури: курс лекцій / Є.В. Перегуда, В.Ф. Деревінський, П.О. Дьомкін та ін. Київ – Тернопіль: КНУБА, Ф-ОП Шпак В.Б., 2024. 92 с
15. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х років. 2-е вид. Київ: КЛІО, 2019. 245с.
16. Коліївщина. право на повстання / упоряд. Є. Букет. К.: Видавець Мельник М.Ю., 2020. 344 с.
17. Корновенко С.В. Селянське республікотворення періоду Української революції 1917–1921 рр. Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2019. 219 с.
18. Кульчицький С. В. Голод 1932–1933 рр. в Україні як геноцид: мовою документів, очима свідків. К.: Наш час, 2008. 239 с.
19. Кульчицький, С. Новітня історія України : навчальний посібник. – Київ : Арій, 2024. 576 с.
20. Лазарович М. Історія державотворення та культури України : підручник: В 2 т. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. Т. 1 : Від найдавніших часів до Визвольних змагань 1914–1921. 588 с.; Т. 2: Від втрати державності початку XX ст. до московитсько-української війни початку XXI ст. 2025. 692 с.
21. Лазарович М. В.»Душу й тіло ми положим за нашу свободу»: Україна в боротьбі проти збройної агресії Російської Федерації (2014–2018 роки). Ічня : Формат, 2018. 337 с.
22. Лазарович М. В.Українські січові стрільці у боротьбі за волю України. Ічня: Формат, 2018. 763 с.
23. Литвин В. М. Незасвоєні уроки: 1917-1991. Київ: Видавничий дім «АДЕФ–Україна», 2023. 1032 с.
24. Літопис українського Донбасу. Донбас в часи Визвольних Змагань 1917–1921 років / упоряд. Ю. Косенко. Ічня: Формат, 2018. 307 с.
25. Мищак І. М. Хай буде Україна вільною: (державотворчий процес під час Української революції 1917–1921 років). – Київ: [б. в.], 2018. – 140 с.
26. Мітченко В. Каліграфія. Взаємовпливи шрифтів: теорія і практика; кирилиця і латиниця; історія і сучасність. Київ: Laugus, 2018. 286 с.
27. Нікольський В. М. Підпілля ОУН(б) у Донбасі / НАН України. Інститут історії України. К., 2001. 178 с.
28. Плохій, С. Брама Європи : історія України від скіфських воєн до незалежності. — Харків ; Київ : Клуб Сімейного Дозвілля, 2023. – 512 с.
29. Рафальський О. Українська держава. Витоки. Історична еволюція. Сучасність. Монографія. – К.: Видавничий дім «АДЕФ–Україна», 2024. – 428 с.
30. Смолій В., Степанков В. Ідея протекторства в геополітичній доктрині Богдана Хмельницького та переяславський проект 1654 року: Тематичні нариси / НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2023. 144 с.
31. Смолій В., Степанков В. Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.). К.: Вид. дім «Києво–Могилянська академія», 2009. 447 с.
32. Терещенко Ю. Україна та Європа: нарис історії від найдавніших часів до початку XIX ст. Київ : Темпора, 2024. 892 с.
33. Українська політична еміграція, 1919–1945 / Ю.А. Левенець (ред.кол.), В.С. Лозицький (упоряд.). К.: Парламентське видавництво, 2008. 925 с.